

Jørn Astrup Hansen, formaðurin Búskaparráðnum leggur Bjarna Djurholm, landsstýrismanni í oljumálum lag á, hvussu ein føroyskur oljugrunnur skal skipast. Vm. Deildarstjórin í norska oljugrunninum, Pål Haugerud. Mynd Jan Müller

Føroyskur oljugrunnur lívsneyðugur

- Verður olja funnin, og oljumilliardir streyma inn í føroyska landskassan er lívsneyðugt við einum oljugrunni, sum skal tryggja komandi ættarliðum, men trupulleikin er bara tann, at politikarar vilja so gjarna brúka pengar og serliga pengarnar hjá øðrum segði Jørn Astrup Hansen á Oljutinginum í vikuni

OLJUGRUNNUR

Jan Müller
jan@sjalurin.fo

Jørn Astrup Hansen, formaðurin í Búskaparráðnum og fyrrverandi stjóri í Føroya Banka kom eisini við sínum metingum um ein komandi føroyskan oljugrunni enn Noreg, tá og um risa oljutøkur koma í landskassan. Men hann duldi heldur ikki fyri sínum stóra iva, tá tað um føroyskar politikarar ræður, um hesir hava rygg til at fáa

slíkan grunn upp at standa og virka eftir ætlan.

Hann visti á, at einasta trygd fyri, at ein føroyskur oljugrunnur fer at virka eftir ætlan og kann koma komandi ættarliðum til góðar, er, um tað verður gjørt ein varandi "pakt" millum politisku flokkarnar, men minti tó aftur á, at eitt nýtt løgting kann jú bara broyta lógina, sum eitt annað hevur gjørt, og tí vil ein føroyskur oljugrunnur vera so viðkvæmur. Astrup metti, at talan mátti vera um eina grundlógargrein skal ein føroyskur oljugrunnur hava nakað virði fyri framtíðar ættarlið men visti á, at sum er hava føroyingar onga grundlóg, har tað ber til at fáa slíka grein við. Tí helt hann, at man átti at finna eina ella aðra "trýparta" semju og visti sum dømi á ta budnu uppsparingina, sum varð sett í gildi í Føroyum fyri nógvum árum síðani. Hann samanbar hana við ein slíkan oljugrunn.

Hevur skund

Spurningurin varð eisini umrøddur, nær Føroyar skulu seta á stovn ein oljugrunn. Her nevndi ein av luttakarunum, Poul Michelsen, tingmaður og limur í løgtingsins vinnunevnd,

at tað er týðningarmikið, at vit heldur eru fyrivarin enn eftirsnarin. Hann metti, at tað vil vera ov seint at fyrirreika ein oljugrunn, tá olja spíkir upp úr undirgrundini, og oljuinntøkurnar streyma inn í landskassan.

Jørn Astrup Hansen var samdur við tingmannin um, at hetta átti heldur at verða fyrirreikað á síðulinjuni tíðliga í oljutilgongdini heldur enn ov seint. Men hann metti samtíðis ikki, at tað er nokur orsök til at skunda sær her og nú. Tí tað fara helst at ganga nokur ár enn, til oljan verður funnin, og frá tí at hon er funnin, til hon gevur inntøkur gongur so eisini ein tíð.

Men formaðurin í Búskaparráðnum var tó sannfurdur um, at Føroyar skulu hava ein oljugrunn, sum móguliga virkar á sama hátt sum tann norski, har man tryggjar sær, at ein nýggj politisk samanseting ikki uttan viðari kann tóma grunnin, men at hann verður til frama fyri bæði samfelagið í dag og framtíðar ættarlið. Astrup visti á, at tað at norðmenn hava megnað so væl at hava ein oljugrunn, er helst tí, at teir eru meira disiplinaryaðir enn eitt nú føroyingar og kanska eisini meira keðiligir, sum hann málbar seg.

Varsemi

Føroyingar mugu geva tí moralska aspektinum ans eisini. –Man vil koma í sera ringt orð "í vanry", sum hann málbar seg, um hetta ættarliðið sollar pengarnar burtur. Hann mælti til varsemi, og her hava vit so ikki góðar royndir í Føroyum.

- Tit mugu annars ansa eftir, at tað ikki gongur sum við Visjón 2015, at tú brúkar alt krútið til at tosa um, hvat liggur inni í komandi og síðani næsta valskeiði. Føroyingar mugu ansa eitt sindur eftir, tí tað kann lætt gerast til eina veruleikaflyggjan. Teir pengarnir vit tosa um frá eini oljuvinnu eru eisini ein potentiell hóttan. Í Noregi sita teir mitt í trupulleikanum. Vit hava ikki henda trupulleika í dag, men vit eiga at bera ótta fyri at fáa hann. Og hann helt fram:

- Sjálvur haldi eg, at tað er ein temperaments-spurningur, nær man skal stovna ein føroyskan oljugrunn, og sjálvandi er tað rættari at gera hetta í góðari tíð enn ov seint. Tá pengarnir streyma inn kann tað gott vera ov seint at stovna ein oljugrunn. Tað verða veruliga sett krøv til ryggin hjá politikarunum, tá og um oljupengar streyma inn í samfelagið. Tað er

einki meira áhugavert fyri politikarar enn at brúka pengar, og serliga pengarnar hjá øðrum.

Oljuskattur og blokkur

Jørn Astrup Hansen samanbar annars oljuskatt í einum oljugrunni við núverandi blokksstuðulsskipan. Í báðum førum livir óttin og vandin fyri Hálandsku sjúkuni, tvs. tá ein fremmand inntøka kemur inn í samfelagið, har tað ikki liggur ein framleiðsla aftanfyrri.

- Sum tað geldur fyri bæði blokk og oljuinntøkur er vandi fyri, at man oyðileggur verandi vinnulív, og so kann man spyrja, hvat tað er fyri eitt lív man hevur eftir tað. Nettupp henda sannroynd og so tað, at føroyska vinnan er so einstáttað ger, at oljupengar mugu ikki fáa fritt spæl í samfelagnum segði hann og visti á vánaligu norsku royndirnar, tá oljuinntøkurnar komu inn í landið, har eitt nú landbúnaðurin var oyðilagdur av oljuíðnaðinum, tí tað komu útreiðslur inn í samfelagið, sum aðrar vinnu ikki kundu bera.

- Føroyingar mugu kunnu varðveita livikorini uttan olja. Pengar eru ikki alt

segði fyrrverandi bankastórin og helt fram: - Í mun til fiskin er oljan eitt tilfeingi, sum ikki endurnýggjar seg. Vit mugu tí byta oljuna við framtíðar ættarlið. Tað vildi verið ómoralskt, um føroyingar tóku oljuna upp og gloymdu komandi ættarlið. Tí er so vígtugt at tryggja sær, at oljuinntøkurnar ikki bara fara upp í royk. Í Noregi brúka tey bara avkastid, meðan grunnurin sjálvur stendur órøddur. Tað setir øgilig krøv til politiska sjálvdisiplin.

Stór broyting

Astrup visti á, at blokkurin úr Danmark er í dag ein sjeypapartur av figgjárlógini. Tá hann kom til Føroya fyri gott 10 árum síðani var hann heilur trióingur av figgjárlógini. Formaðurin í Búskaparráðnum visti eisini til avtaluna millum Føroyar og Danmark um, at verður olja funnin, so verður hon tilsvandandi at minka um blokkin, og tá blokkurin er komin heilt niður á umleið 630 mill. kr., so kann eitt ella fleiri oljufund skjótt gera, at blokkurin fellur burtur. Men í avtaluni verður eisini sagt, at er eingin olja funnin í 2018, so sleppa Føroyar

Norski oljugrunnurin góð fyrimynd fyri Føroyar

OLJUGRUNNUR

Jan Müller
jan@sosialurin.fo

Hóast Noreg gjørdist oljutjóð fyri meira enn 30 árum síðani, so varð almenni oljugrunnurin ikki veruleiki fyrr enn í 1991, og fyrstu inntøkurnar komu ikki í grunnin fyrr enn í 1996. Í dag eru flest allir norðmenn sera fegnir um oljugrunnin, hóast tað javnan er frammi, hví ikki fleiri pengar kunnu brúkast úr grunninum. Í vikuni var ein av stjórnunum í norska oljugrunninum í Føroyum, har hann helt fyrilestur í Oljutinginum. Pál Haugerud vísti á, at um føroyingar finna olju ein dag og fáa stórar inntøkur frá hesi vinnu, so kunnu norsku royndirnar við einum oljugrunni kanska vera til hjálpar. Tað finnast í dag fleiri ymiskir oljugrunnar í heiminum, eitt nú í Alaska, Kuwait, Venezuela og Noregi. Sjálvir halda norðmenn, at teirra grunnur er av teimum frægum, skal man veruliga tosa um at spara upp inntøkur frá oljuvinnuni til komandi ættarlið eisini. Hetta krevur, at tað er stór politisk semja, og tað hava norðmenn so megnað higartil. Tó at Framburðsflokkurin, sum í dag er ein tann størsti flokkurin í Noregi, fegin sær, at slúsurnar verða latnar upp, so oljupengarnir kunnu streyma út í samfelagið. Tað

verður tó helst av ongum, soleiðis sum Stórtingið er mannað.

Norska skipan góð fyrimynd

Norski oljugrunnstjórnin mælti føroyingum til at hyggja eftir norsku skipanini, tá vit ein dag møguliga skulu til at gera av, hvat risastórar inntøkur frá eini oljuvinnu skulu brúkast til og hvussu tær skulu handfarast. Norsku royndirnar eru so mikið góðar, at fleiri onnur lond leita til Noregs at kunna seg um norsku skipanina. Eitt nú hevur nýggja oljutjóðin Eysturimor júst sett á stovn ein oljugrunn eftir norskum mynstri. Nær ein komandi føroysk oljutjóð fer at gera tað er so upp til politikararnar.

Skipanin í dag er tann, at oljupengarnir verða spardir upp til komandi ættarlið, men avkastíð, sum er umleið 4%, er so tókt á figgjartilgjóginum á hvørjum ári. Norðmenn leggja stóran dent á, at pengarnir í oljugrunninum ikki faratíllögur í norska samfelagnum. Har er staturin sum er eitt nú gjøgnur Satoil longu ein stórus íleggjari. Tískil verða oljupengar frá Oljugrunninum til íløgur bara brúktir í útlandinum.

Brúkið sunt vit og skil

Norski oljugrunnstjórnin greiddi umleið 60 vinnulívsfólki, politikarum og øðrum áhugaðum á Oljutinginum á Hotel Føroyum mána kvöldið frá, hvussu øll skipanin við oljugrunninum er bygd upp og virkar. –Tað ræður um at brúka sitt sunna vit og skil, soleiðis at inntøkurnar koma fleiri ættarliðum til góða. Vit hava valt ikki at brúka ov nógv men heldur spara upp til eitt nú eldru ættarliðini, sum verða størri og størri umfram til komandi ættarlið. Skipanin virkar soleiðis, at man hevur integrerað oljuinntøkurnar í sjálfan figgjarpolitikkinn og hevur man sera góðar og neyvar rættingslinjur fyri, hvussu nógv man kann brúka úr grunninum hvørt ár.

Tað ræður tí um at umsita grunnin, sum verður mettur at vera heimsins størsti grunnur, væl. Tað eru 4000 milliárdir krónur í grunninum. Eigarin av grunninum er norska Figgjarmálaráðið og verður grunnurin umsitin av Norges Bank. Eftirlitið við grunninum og tess risainntøkum verður eisini raðfest sera høgt. Í veruleikanum fungerar grunnurin sum ein sparikonto hjá statinum. Í mun til aðrar oljugrunnar í heiminum, so verður roynt at tryggja, at talan ikki er um sparing,

sum so samtíðis fer útaftur sum lán í hinum endanum.

Góðir stovnar altavgerandi

Pál Haugerud vísti á, at tað hevur alstóran týðning fyri eitt oljuland, at tað hevur teir neyðugu almennu stovnar, sum skulu tryggja bæði opinleika og eftirlit og figgjarliga forsvarliga umsiting av oljuinntøkunum sum t.d. eitt sterkt Figgjarmálaráð og ein góðan sentralbanka. Nógv lond sum hava stórar oljuinntøkur mangla hesar týðandi stovnar. Um Føroyar finna olju er hesin trupulleikin neyvan til steða helt hann fyri.

Ein orsök til at hava ein oljugrunn er tann, at ein búskapur klárar ikki at standa modell til, at so nógvir pengar fara út til forbrúk. Sostatt er oljugrunnurin eisini eitt amboð til at tryggja, at búskapurin ikki fer um koll, verður ovurupphitaður. Oljuinntøkurnar skulu stuðla búskapinum men ongantið koma ístaðin fyri figgjarpolitikkinn. Tí er tí sera vígtugt, at talan er um eitt greitt ábyrgdarbýti, at dentur verður lagdur á opinleika, soleiðis at fólk hava álit á grunninum.

undan at rinda 500 mill. kr. í rentum av lánum til Danmark.

Astrup helt fyri, at verður olja funnin, so er ikki brúk fyri blokktilskotinum. Tað gevur nevniliga heldur onga meining, tí ætlanin hjá donsku stjórnini hevur verið tann, at eitt blokktilskot til Føroya skuldi dekkja undir-

skot í búskapinum. Og hava vit ein búskap, har vit eru noydd at grava pengarnar niður, so kann man ikki siga, at her er eitt undirskot at dekkja longur.

“Hvussu skipa vit ein føroyskan oljugrunn”

OLJUTINGIÐ:

“Flestu luttakararnir í føroysku oljuvinnuni munna verða samd, um at fyrirreikingarnar til oljuvinnuna vóru fyrimyndarligar og væl eydnaðar.

Henda leist heldur Oljutingið, at vit eisini áttu at fylgt í framtíðini. Tískil fer Jólatingið at seta hol á kjakið v.v. einum møguligum føroyskum oljugrunni og hvussu ein slíkur kann skipast.

Í hesum sambandi hevur Oljutingið bjóðað Pál Haugerud stjórnar fyrir deildini, sum umsitar oljugrunnin í norska figgjarmálaráðnum til Føroya at greiða frá, hvussu norski oljugrunnurin er skipaður, og hvønn týðning hann hevur fyri norska samfelagið.

Eisini er Jørn Astrup Hansen, formaður í Búskaparráðnum, boðin við at greiða frá hvørja støðu hann hevur til ein føroyskan oljugrunn.”

Føroyskur oljugrunnur á skránni á jólatingi hjá Oljutinginum